

DUMINICA UNIVERSALĂ



LA BALCIC

Pictură de Feodoroff

IN LOCUL CEL MAI INALT

Iată în sfârșit cultura ridicată în locul cel mai înalt, nu de cinste cât de răspundere. Căci așa apare, nu numai în ochii noștri, ci și ai streinătății, primul ministru de astăzi: exponentul cultural, îl numesc englezii și educator al neamului său; Titus Livius al României l-a botezat Oxfordul; apogeul spiritualității; cea mai vastă personalitate culturală l'a aclamat presa polonă, jugoslavă și cehoslovacă.

Cultura îi dă profesorului, imensul prestigiu, de care se folosește și se acoperă, sigur, monarchul în împrejurările grele de acum.

Și nu politica este chezașia ce acceptă de la el țara, ci cultura agonisită și risipită în mai bine de patruzeci de ani de viață spirituală unică.

Au mai fost clipe răzlețe, când cultura ajungea să răzbată până la rangul de sfetnic domnesc, une ori cu prețul capului, vremile Milescului, ale Costinilor și ale Cantemireștilor... Dar nu s'a făcut dără.. Și în România modernă singur Titu Maiorescu dintre toți oamenii de cultură a răzbit, târziu de tot, până la dregătoria supremă.

Astăzi un rege tânăr, apusean în apucături, taie încălcitul nod gordian al politicii cu cea mai clară și mai credincioasă sabie din câte au lucit vreodată: cultura.



Când funiile și sforile s'au strâns gata să sugrume nu numai pe cei ce le urzeau, ci țara întreagă, personalitatea primului ministru plămădită din tot ceea ce cultura poate distila mai loial, mai devotat, mai simplu, mai curat, mai fervent, mai drept și mai înțelept, a răsărit mântuitoare în dreapta Suveranului.

Nu știm cât va isbui să mai dreagă, din câte s'au stricat, cultura. Dar știm că ea va aduce în metoda ei de cărmuire, acea largă umanitate, acea nesinchiseală de intrigi și persoane, acea înțelegere a neînțelegerilor, acea iubire fără slăbiciune pentru oameni și mai ales acea sinceritate, groază de minciună și respect de adevăr, care ne vor mângâia de ori câte nu se vor putea realiza, sau se vor greși.

Intr'o țară pustiită de patimi politice numai cultura mai poate organiza și crea durabil.

Inchinătorii culturii, conștienți de sarcina dureroasă ce ia asupra-și șeful guvernului, se bucură nu pentru el osânditul, ci pentru regele care a găsit un reazăm și pentru țara care are la cărmă cel mai de seamă om al culturii timpului. El nu va uita în nici o împrejurare cultura, forța, farmecul și miracolele ei, pentru că ea este însuși sângele și creierul lui.

A P R I L

DE

Ion Pillat

Peste noapte a
Inflorit mălinul.
Peste noapte s'a
Luminat seninul.

Rândunele mici
Ciripesc în țară.
Pluguri ca furnicii
Au ieșit pe-afară.

Puișori de puf
A clocit găina.
Berzei, cuib de stuf
A'ntocmit vecina.

În zăvoaie au
Coborât sitarii.
Pe la hanuri s'au
Cuibărit cobzarii.



Smeii pe uluci
Sbârnâind se 'nalță.
Rațele'n papuci
Galbene se 'ncalță.

Peste câmp o iau
Câinii ca nebunii.
Peste cap se dau
Vântul și lăstunii.

Râuri mici și mari
Spun de ape-albastre.
Sate date'n var
Râd privirii noastre.

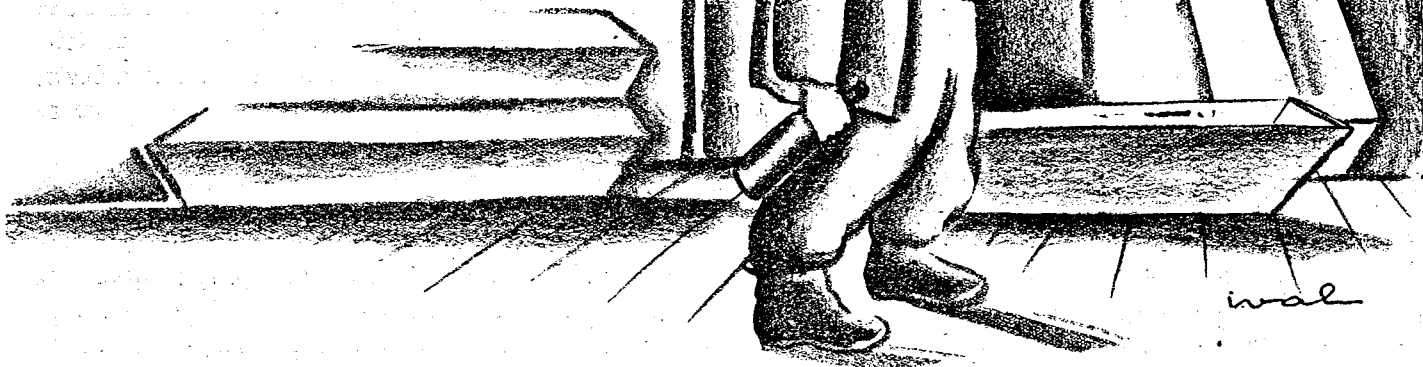
Flori de ghiocel
Vând țigănci cu coșu.
Dă-mi, de Paști, un miel
Aib și un ou roșu.

B I R L I C

Era un om scurt și umflat ca un as de cupă (poate din cauza asta i se zicea Birlic)

Purta mustăți galbene ca mătasea de porumb crudă, chică tăiată scurt la ceafă cum poartă călugării care au ibovnice la marginea târgurilor, manșete de celuloid ca grefierii și ghete cu vârful de lac și cu căputa de elastic ca morții cu dare de mână.

Avea un ochi șasiu și o meserie fără concurent: era singurul antreprenor de pompe funebre din orașul nostru. Nimeni nu știa să spună de unde venise Birlic la noi.



Se pripășise într'o zi (pe-atunci era flăcău voinic) să caute de lucru în branșa tâmplăriei și după zile întregi de umblet și de lipsuri isbutise să se angajeze cu bucată la domnul Ioșka.

Domnul Ioșka era un ungur văduv și bețiv, cu barbete ca împăratul Frantz-Iosef și cu picioarele pe trei sferturi paralizate în niște șoșoni de păslă groși și încheiați, pe glesnele umflate, cu două rânduri de cataramă.

Domnul Ioșka era patronul unei prăvălii ciudate situate pe-o stradă dosnică a orașelului: vindea laolaltă, „custrage gata și pe comandă” și lăzi de mireasă pentru nunți, iar emblema magazinului era „La împăratul Cerurilor”.

Aci în prăvălia înăclăită de praf, cu miros de lemn de brad și clei topit, și-a început Birlic cariera lui de „croitor de pardesiuri de lemn” ca să nu răcească defuncții pe lumea cealaltă, câștigându-și repede toată încrederea și afecțiunea stăpânului pentru că era muncitor, și ca și domnul Ioșka, n'avea nicio rudă în orașul cu oameni care îi dușmăneau pe-amândoi de-opotrivă, — pe tăcute — fiecare cetățean știind că într'o bună zi va avea, indirect să-și plătească birul la tejgheaua mucedă a magazinului cu coroane de mort agățate pe pereți, cu lumânări de ceară suspendate în ciorchine de tavan, cu lădița de tămâie scoasă zilnic la ușă, și cu scândurile de brad, alb puse să se usuce la soare.

Dar în orașul nostru oamenii mureau rar ca regii sau ca papagalii și afacerile domnului Ioșka mergeau din ce în ce mai prost. Tot așa de prost ca și picioarele care — din zi în zi — i se umflau și se îngreunau în șoșoni.

Deaceea, într'o bună zi, domnul Ioșka socoti nemerit să sfârșească cu suferințele materiale și cu chinurile paraliziei progresive.

În ziua aceea, se sculă mai de dimineață ca de obicei și până la prânz stătu ghemuit la tejghea, cufundat în gânduri și socoteli. Când termină de lucru, se așază la masă bine dispus cum nu mai fusese de mult și ca niciodată, îl pofti și pe Birlic să-i fie tovarășie.

Mâncă bine, bău mult și pufuind luleaua plină cu tutun fiert în miere povesti amintiri din tinerețea lui plină de mezeluri pipărate, de ungueroaice grase, roșcate și pipărate ca boiaua de ardei și de romanțe plânse pe țambale în cafenelele din Pesta.

După masă rugă pe Birlic să-l lase singur. Intră apoi în prăvălie și încuie ușa pe dinăuntru. Privi cu drag lucrurile și mărfurile în mijlocul cărora trăise patruzeci de ani, aspiră adânc parfumul de cavou al încăperii și — așa cum de-atâtea ori făcuse pentru alții — luă centimetrul de pe tejghea și începu să se măsoare cu atenție de-alungul trupului și de-alatul umerilor.

Apoi potrivit măsurii își alege un coșciug frumos, își bătău cu ținte aurite inițialele pe capac, își alege pânza, perna și toate cele trebuincioase și când totul fu gata, trase sicriul în mijlocul prăvăliei, își puse pe cap tichiuța cu fireturi de argint și luând dintr'un colț dosnic al prăvăliei un clondir plin cu rachiou, turnă înăuntru un praf alb și fin cu miros înțepător. Își făcu apoi semnul crucii și ca un client bine servit se lungi în coșciug. Își potrivi bine perna sub cap, își așază comod trupul între scânduri și apucând sticla de-alături, o duse la

gură cu evlavie, închise ochii strâns cași cum ar fi vrut să nu-i scape o imagine scumpă de sub pleoape și începu să bea liniștit, împăcat, rachiul morții.

A doua zi Birlic află cu nestăpânită bucurie că a rămas moștenitorul întregului avut al defunctului Ioșka.

Imediat ce se văzu stăpân pe prăvălia ungurului, Birlic își făcu socoteala că afacerile lui, ca să meargă bine trebuiau întinse și amplificate. Și cum se familiarizase cu măsurătoarea morților, cu clienții îndoliați și cu tot ritualul înmormântărilor provinciale, se gândi că cel mai bun lucru era să cumpere dricurile orașului al căror proprietar îmbătrânise... Târgul se făcu repede și Birlic deveni „antreprenor de pompe funebre“.

Cu răbdare, cu economie, într'un an de zile, strânse ceva bani și într'o seară se întoarse dela Pitești mânănd cu mândrie pe străzile din centrul orașului un dric nou clasa I cu roțile pe arcuri aurite, cu patru îngeri de bronz în colțuri și cu al cincilea ingenunchiat de-asupra ca un elev de școală primară pedepsit că n'a știut lecția la „aritmetică“.

Birlic nu iubea oamenii. În fiecare dintre ei bănuia un client care întârzie să facă apel la serviciile lui. Pe cei voinici, pe cei care nu fuseseră bolnavi niciodată îi socotea dușmani.

Pe stradă, deși cunoștea toată lumea, nu saluta decât pe bătrâni, pe pensionari și pe preoți, iar pentru sărăcime avea un dispreț nemaipomenit. Sărăcimea târgului, utiliza rar — către drumul de veci — mijloacele de locomoție ale lui Birlic. Și-atunci când le utiliza beneficiul lui era neînsemnat pentru că oamenii săraci se îngropau cu patul și foarte puțini dintre ei cu cl. III-a. Cei mai mulți însă, se îngropau cu dricul primăriei. Acest dric umil, jecmănos și hodorogit, tras de un singur cal și mânat de un vizitiu chior, era oferit gratuit și omagial cetățenilor repauzați întru Domnul de către urbea recunoscătoare că a scăpat de ei.

Deaceea Birlic ura din toate puterile dricul primăriei și nu odată, în momentele lui de furie, se gândise să se furișeze într'o noapte în grajdurile comunale și să-l facă țândări cu toporul...

Lipsit de ocupație zilnică, fără rude și fără prieteni, Birlic își stabilise postul de observație în cafeneaua din centrul orașului. Cafeneaua lui Dimache, cu biliardul rupt în fund și cu cele trei colivii cu sticleți captivi la ușă, era un fel de cartier general al morții. Acolo se strângeau zilnic toți bătrânii târgului așteptându-și moartea cu cafeluța turcească dinainte și cu ochii pe fereastra dinspre strada mare.

De dimineață și până seara, cu capul roșu și umflat ascuns unui jurnal pe care nu-l citea niciodată, Birlic, ședea tras de-oparte între bătrâni ascultându-i cum își povestesc suferințele prevestitoare celei din urmă.

Și ochiul lui șasiu se aprindea și licărea ciudat oridecâteori auzea confidențele triste și stereotipe:

— Credeam că nu mai apuc dimineața vere Gligore...

— Taci frate! Da ce-ai avut?

— Ce să am? Năduf. Năduful meu... Păi d'acilea'n-colo trebuie să mă pregătesc... Vine ..

— Bine zici, Vine! Azi dumneata, mâine eu, poimâine altul... ne călătorim toți.

— Așa e viața asta vere Gligore! Cu moarte...

— Dumneata cum stai cu cordul dumitale... Mai iei iod?

— Nu mai iau. De ce să mai iau? Ce-o să trăesc eu cât lumea? Ba, m'am apucat și de tutun iarăș. Am fumat 60 de ani și taman acu o să-mi mai stric pieptul? Astea sunt mofturi de-ale doftorilor...

Când lipsea câte unul din cei obișnuiți, însemna că l-a trântit boala la pat. Și-atunci Birlic bea cafea după cafea până afla dela ceilalți ce-are absentul și cum îi merge. Și când i se părea lui că nimeni și nimic nu-i poate scăpa clientul din mână se ducea acasă și începea să ungă osiile dricului cântând.

Și tot-deauna știa dinnainte de ce clasă să fie dricul căruia îi ungea osiile.

Intr'o zi veni și rândul tati mari să nu se mai ducă la cafenea. O boală grea pentru cei optzeci de ani ai lui îl ținuse în pat. Doctorii rămăseseră muți la căpătâiul lui. Și cum o nenorocire nu vine niciodată singură, o zi după el, căzu la pat și bunica. Aceaș soartă îi aștepta pe amândoi. Vestea că bătrânii, după cincizeci de ani de viață împreună își așteaptă sfârșitul în paturi alăturate, se răspândise în oraș ca fulgerul.

Birlic înnebunise,

Știa că bunicii mei sunt oameni bogați, că prin urmare, cum zicea el — îl „amenințau“ două amenințări de clasa întâia. În așteptarea desnodământului umbla din cârciumă în cârciumă exuberant și sinistru.

Trei zile cât a ținut zbaterea bătrânilor, s'a învârtit — între două litre de țuică — pe la poarta noastră după vești...

Nu vorbisem niciodată cu Birlic. Dar, în seara când eșeam din curte să mă duc să chem preoții pentru împărtașanie, mi-a ieșit înainte tăindu-mi drumul, încovoiat și umil:

— Să trăiți Domnule Tudor!

— Prezența lui lângă mine în clipa în care moartea se învârtea în jurul casei noastre, mi se păru rău prevestitoare.

Mă dădui un pas îndărăt cu silă:

— Ce vrei, domnule?

Birlic se clătina. Duhnea a rachi și a mezeluri vechi.

— Domnule Tudor, să nu vă supărați... Eu vă știu decând erați mic... Aș vrea dacă nu vă supărați... să știu ce mai face domnul Tache...?

— Tata mare?

— Da domnul Tache?

— Dar ce te privește pe dumneata?

Mă privi îndobitocit.

— Păi, am auzit prin târg că nu cam prea i-ar fi fiind tocmai bine...

— Și?

— Și-așa. Aș vrea să știu sigur...

Simții o plăcere stranie să-l chinui. Ii răspunsei aproape prietenos.

— E adevărat că zilele astea tata mare n'a prea fost bine. Răcise puțin. Mulțumesc lui Dumrezeu, acum s'a îndreptat. S'a făcut bine de tot... Mâine cred că iese din casă așa că dacă ai să-i spui ceva îl găsești la cafenea

Birlic holbă ochii la mine ca un scos din minți. Abia mai putu să bâlbâie...

— Și coana Zoia?

— Mulțumesc. E bine și mama mare. Luase și ea guturaiul... Acuma e bine, joacă tabinet cu tata mare.

Un rânjet desperat și comic se slei pe buzele lui Birlic. Imi venea să râd și să-l sugrum râzând.

În noaptea aceea s'a îmbătat tun, iar dimineața când a auzit că bunicii mei trecuseră amândoi în lumea dreptilor — la câteva ceasuri unul de altul — a eșit pe strada principală a orașului, delirând de bucurie, trântindu-și pălăria tare de caldarâm și urlând:

— Două trei „bucăți“ de-astea pe lună mai zic și eu afacere. Joacă tabinet hai? domnule Tudore?

Dar, bucuria i-a fost de scurtă durată. Tata mare lăsase cu limbă de moarte să fie îngropat la moșie, fără cioclii și fără pompă. Și-atunci fiindcă dricul primăriei era mai simplu decât al lui Birlic. l-am cerut împrumut și îmbrăcat cu brad verde l-am ales să ducă pe bătrâni până la locul din urmă...

Toată săptămâna următoare acestei întâmplări Birlic a băut crâncen și istovit, înnebunit, a căzut la pat. Două săptămâni a delirat la adresa primăriei și de îndată ce-a părăsit spitalul și-a vândut prăvălia și toate dricurile unui negustor din Târgoviște.

Luni de zile apoi, până ce și-a băut ultimul ban, a cutreerat străzile orașului beat, murdar, animalizat, până ce într'o seară, a înțepenit pe un măidan, cu capul spart și cu fața buhavă.

A doua zi a fost înmormântat cu dricul primăriei.

Tudor Musatescu



G R E E R

DE

George Anghel

Din chilia lui dosită
Intr'un colț de zid crăpat
Cerne des ca printr'o sită
Bobul vremii măcinat...

Cântă, nopțile — de-arândul,
Fără nici un început...
Și cu el îmi cerne gândul
Slova cântecului mut...

A C T R I Ţ A

de PANTELEIMON ROMANOV

Traducere de
St. BALJALARSCHI

În cartierele muncitoreşti numele actriţei Anna Reinhardt a devenit popular, mai ales în urma reprezentaţiilor antireligioase.

Pantomima cea nouă „Răscoala“ umple de admiraţia pe muncitori.

Anna Reinhardt a fost cândva proprietara unei moşii bogate. În timpul revoluţiei însă a pierdut tot. Aducându-şi aminte că ştia să-şi captiveze musafirii cu graţie şi cu vocea ei — a hotărât să se facă actriţă pentru a nu muri de foame.

Cântă pentru două ruble în berării şi în cabareture de rând. În ultimul timp nu mai avea pudră şi întrebuinţa praf de dinţi. Nu-i mai dădea mâna să plătească la spălătoareasă şi îşi spăla singură cămaşile, în castrolul de supă.

Când a rămas numai cu o singură cămaşe, a făcut alta dintr'o faţă de perină, tăind colţurile şi făcând o deschizătură pentru cap.

Intrebuinţarea prafu'ui de dinţi în loc de pudră o chinuia mai mult decât lipsa de rufe.

Când îi spunea cineva, că viaţa de odinioară nu se mai întoarce şi că trebuie să se deprindă cu viaţa nouă se îngrozeşte. Ce înseamnă să te deprinzi cu viaţa cea nouă? Înseamnă să nu mai crezi în Dumnezeu, să scuipe pe parchet, să umbli cu unghiile netăiate, să confisci averile şi proprietăţile.

Nu, mai bine moartea!

Cum să stai de vorbă cu oamenii, cari n'au nevoie nici de elegiile lui Ceaikovski, nici de mâinile fine, cultivate de secole, ale unei femei, nici de acea graţie a gesturilor, caracteristică societăţii desfiinţate.

Şi deodată se produce o schimbare neaşteptată. Viaţa ei se îndreaptă puţin: Anna Reinhardt îşi cumpără rufe, pudră şi chiar parfum. Un om negru, păros, îi propune să joace în pantomima „Răscoala“, şi deatunci succesul ei e asigurat.

Programul începe. Regisorul strigă către publicul nerăbdător — Anna Reinhardt va executa pantomina

„Răscoala“. Se face linişte. Muzica, începe ca venită de sub pământ. Cortina se ridică. Pe scenă se vede celula unei închisori, un colţ de zid, cu bucăţi de var căzute, o legătură de paie jos şi o fereastră mică cu gratii de fier. În colţul cellalt — o masă acoperită cu faţă roşie, iar pe ea o cruce şi o evanghelie, făcute din lemn.

Ochii tuturor sunt fixaţi asupra uşei deschise deasupra unor trepte de piatră. Cine va intra pe acolo?

Muzica se opreşte brusc, caşi cum ar fi plesnit strunele şi în acelaş moment, pe treptele de piatră ale scării se rostogoleşte un corp, svârlit par'că de mâna puternică a călăului.

E ea: corpul ei mic, strâns ca un ghem, cade neputincios pe duşumeaua de piatră. Se vede numai spatele slăbuţ şi părul auriu desprins ca un evantaliu. Pe urmă ea ridică capul încet şi stând pe genunchi, cu o înfăţişare grozavă de durere din cauza loviturilor şi cu o frică naivă de copil, se uită la paiele de jos, la fereastra cu gratii.

Apoi sare, se repede spre uşa închisă, se agaţă de mânerul greu şi se sbate într'un acces de disperare.

Acelaş gând îi străbate pe toţi oamenii din sală: să se repeadă spre uşa aceasta şi sub presiunea miilor de umeri nu numai uşa, dar nici ziduri'e nu vor rezista.

Şi această femeie mică, sfâşiată, tresare văzând crucea de pe masa sfântă.

Stofa roşie e simbolul sângelui care va curge mâine, poate chiar astăzi. Ea se uită fix, se apropie curioasă, examinează obiectele, le ia în mână. Pe urmă isbeşte cu piciorul în pământ, eliberându-se par'că de o hipnoză.

În sală se face linişte: S'aude numai respiraţia reţinută a publicului.

Cineva începe să lovească în uşa închisorii. Prizoniera din nou tresare. Ținând crucea în mână, se repede spre uşă. Sgomotele de după scenă devin mai tari, S'aude un cântec revoluţionar:

„Victoria!“

Faşa ei se schimbă deodată. O bucurie neaşteptată o



iluminează și toată sala răsfrânge, fără să vrea, acest zâmbet de triumf.

Nu mai e o sclavă mică, nenorocită: a crescut, ochii ei sunt mari și scânteetori.

Cu turburător sgomot rupe crucea în două, o calcă în picioare, trage purpura de pe masa sfântă și fluturând-o ca un steag se repede spre ușa care se deschide. În sală răsună strigăte de bucurie. Spectacolul s'a terminat. Actrița își șterge grima cu vată, închide geamantanul și primind cele 10 ruble, pleacă.

Vine acasă și intră în camera ei. Acolo e un pat mare, vechi, portretele strămoșilor în uni-



formă de generali, iar lângă perete o masă cu un serviciu de cafea.

Tăcută, mănâncă pâine cu icre, apoi bea cafea cu lapte. E târziu. Se desbracă, îngenunchie pe un covoraș, numai în cămașă, cu picioarele mici, goale, și începe să se roage fierbinte în fața unui crucifix dela căpătâi. Își apasă pe frunte, pe piept și pe umeri degetele mici, strânse și face mătâni.

Actrița se roagă lui Dumnezeu: s'o înțeleagă și s'o ierte, fiindcă toate sacrilegiile le face numai pentru scenă. Ea însă cași altă dată e credincioasă și-l iubește din toată inima.

MOARTEA CĂPRIOAREI

G. Talarz

Câinii mei cu căprioara nu s'au împăcat ;
S'au mirat de ea în ziua de-am adus-o din pădure,
Și-au clipit din ochi și'n haită au plecat.

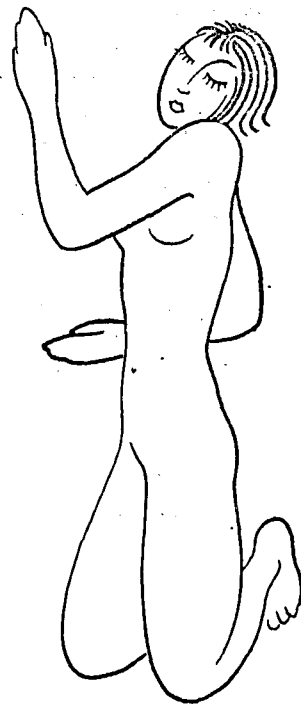
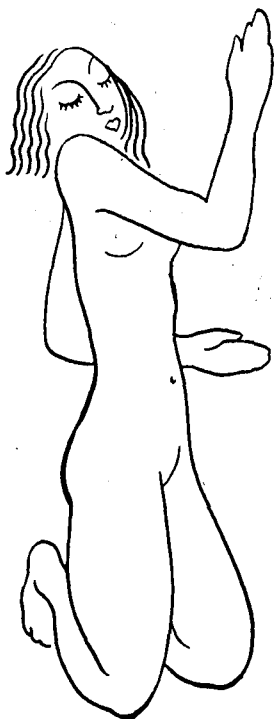
Mai târziu se 'mprieteniseră puțin,
Și cum lacomi sânt în firea lor deplin,
Tot veneau din blidul ei să fure.

Căprioara cu ochi blânzi n'a înțeles.
Și cu limba ei subțire ca o roză
Pe ureche și pe bot i-a lins ades.

Ei primeau să fie lînși ca de un câine
Și-i vedeam, vicleni, cum ochii săgetează,
Când spre ea, nevinovată, când spre mine;

Au văzut cum o hrănesc cu miez de pâine
Și cu ierburi dulci în zori și la amiază,
Și-au rânjit din colții lor ca de jivine...

Și 'ntr'o zi, când căprioara am cătat-o peste tot,
Câinii mei, veniră veseli toți la mine
Și cu sângele ei cald, stropiți pe bot.



ANCHETELE NOASTRE

— Convorbire cu d-l Mihail Dragomirescu —

Mă întrebați dacă suut favorabile împrejurările de azi literaturii noastre și ce autori s'au relevat mai mult în ultimele vremuri? — Vă răspund:

Câtă vreme literatura era prețuită pentru spiritul ei, câtă vreme bursa valorilor se găsea la unul sau altul din purtătorii de steag ai unui ideal, se știa că un autor va fi prețuit cu atât mai mult cu cât se apropia, prin inspirația sa, de acel ideal.

Nu era cel mai bun mijloc de selecțiune, pentru producerea capodoperilor, dar era un admirabil mijloc pentru relevarea talentelor și virtușilor. Imprejurul fiecărui cap de școală se creia o atmosferă sufletească, o psihoză, la care participau toți scriitorii cercului, și rezultatul era o emulațiune salutară.

Dar influența mercantilă a „Vieții românești“ și influența politică a „Convorbirilor literare“ a adus pe scriitori într'o situațiune lamentabilă. Fiecare a început să se gândească nu să scrie mai bine, ci cum să scrie ca să câștige. Și, cugetând neconținut cum să-și exploateze scrisul, s'au emancipat din ce în ce mai mult de șefii de școală, și-au căzut în mreaja editorilor, care cu toba mare, caută să le facă reclamă. Agramați sau superficiali — și cu consilieri tehnici nepricepuți și leneși, editorii au ajuns să publice cele mai ciudate producțiuni literare sub cuvântul că sânt noi, deci în curent cu moda, și deci bune. Și, cum isvorul modei este în Apus, scriitorii n'au mai căutat subiecte în adâncul cugetului lor, în propria inspirație, ci au început să le ia deadreptul de la streini: Pirandellism, proustism, benoitism, shawisme, schnitzlerism, cuprinism, expresionism sunt formulele sub care se adăpostește decadența literară occidentală. Și am făcut și noi pirandellism cu *Minulescu*, proustism cu *Camil Petrescu*, cuprinism cu *Ardeleanu*, benoitism cu *Cezar Petrescu*, expresionism cu *Blaga*, schnitzlerism cu *Gib. Mihăescu*, *Mircea Eliade* și *Dongorozi*. Cu schawismul a mers mai greu, pentru că schawismul cere o inteligență ironică ascuțită, lucru ce nu se prea găsește pe la noi. *Schaw*

e alătura de drum, dar își are drumul său bine hotărât, pe care nu oricine poate merge.

Din pricina aceasta, literatura contemporană are un caracter atât de nedecis și lipsit de vigoarea spiritului național.

Alătura de acești exponenți editoriali, care dau tonul actualității, există însă și altă literatură, care, uneori, e

citită, din pricina celebrității numelui scriitorului, dar de cele mai multe ori e lipsită de cititori, din pricina că-i lipsește reclama. Aci se găsește cea mai bună literatură care, deși în genere, ca desfacere lăncezește, vor da ele cele dintâi mărturisiri despre sufletul românesc de astăzi. Cele mai multe din aceste opere sunt lipsite de șlefualia artistică; unele se ridică de-asupra regulilor cunoscute — deși nu dau o nouă formulă de artă, — altele se feresc de atingerea cu gustul literar mai distins: unele sunt geniale și toate conțin o sevă proprie, românească.

Sunt mai întâi epavele „Sămănătorului“ în frunte cu producția literară a lui *Iorga*, *Sadoveanu* și *Rebreanu*. Unele sunt adevărate capodopere, cum este „Zodia Cancerului“, mult superioară „Baltagului“; cele mai multe sunt opere de talent, între care pot fi considerate acelea ale lui *Lascarov-Moldovanu*, *Voiculescu*, *Pr. Partenie*, *Ploșor* și alții.

În al doilea rând, avem epavele „Vieții românești“, unde întâlnim pe *Topârceanu*, *Codreanu*, *Otilia Cazimir*, *Demostene Botez*, și *Philippide*, ca poeți; *Brătescu-Voinești*, *Jean Bart*, *Lucia Mantu*, *Spiridon Popescu*, ca prozatori.

În fine, în al treilea rând, sunt epavele „Convorbirilor critice“, „Falangei“ și „Ritmii“, la care au colaborat câți-va scriitori; unii cu adevărat înzestrați cu originalitate literară. Astfel avem ca poeți pe *George Talaz*, pe *Radu Gyr* și cu deosebire, acum în urmă, pe *George Dumitrescu* cu „Cenușa sfântă“, iar ca prozatori pe *Adrian Hurmuz* și *Valeriu Grecu*, acesta din urmă un humorist de seamă.



2. Mai mă întrebați : dacă trecem printr'o epocă de decadentă literară? — Vă răspund iarăș :

Perioada de 15 ani, dela începutul secolului a fost o epocă de înflorire considerabilă. Ea corespunde cu perioada emineștiană dela 1870 la 1885. De atunci ne-a rămas în literatură capodoperele lirice ale lui *Eminescu* care se ridică de-asupra tuturor poeziilor pesimiști ai lumii; capodoperele epice ale lui *Creangă*, și capodopera poeziei dramatice-comice, „O scrisoare pierdută” a lui *Caragiale*, care reprezintă o epocă în dezvoltarea spiritului românesc. A urmat dela 1885 la 1890 o epocă de scădere în care poezia lui *Eminescu* se scoborâse la *Gheorghe din Moldova* și *Radu Rosetti*, proza lui *Creangă*, la a nuvelor lui *Teleor* și dramaturgia lui *Caragiale* la aceea a lui *Haralamb G. Leca*.

Totuși, în această perioadă, dar căzând la fund, s'au produs primele romane bune, „Viața la țară” de *Duiliu Zamfirescu*, cele mai remarcabile nuvele „Făclia de Paști” și la „Hanul lui Mânjoală” de *Caragiale*; „Sâmbăta” și „Moartea lui Castor” de *Brătescu-Voinesti*; minunata dramă a lui „Vlaicu Vodă”, deși în prima formă e imperfectă, și poeziile lui *O. Carp*.

Perioada de la 1900 până la războiul mondial este una din cele mai fecunde, dacă nu chiar cea mai fecundă a literaturii noastre. În această perioadă se ivesc capodoperele lirice ale lui *Cerna* „Isus”, „Noapte”, „Șoapte”; *Goga* „De la noi” și *Corneliu Moldovanu* „Cetatea soarelui”; operile lui *Vălsan* „Tinerețe”, „Vorniceasa”; ale lui *Dragoslav* și *Rebreanu* „Noaptea sfântului Andrei”, „Firimiturile lui Dalib”, „Sufletul”; — „Golani” „Culcușul”. Tot din această perioadă putem considera și pe „Ion” de *Rebreanu*, care deși a fost tipărit mai târziu, a fost scris în acest timp precum și cele trei capodopere dramatice ale lui *Sorbul* „Patima roșie”, „Dezertorul” și „Letopiseți” — aceasta din urmă exclusă cu nepricepere din repertoriul stabil al „Teatrului Național”. Nu mai vorbim de „Păcat Boeresc”, „Haia Sanis”, „În pădurea Petrișorului” de *Mihail Sadoveanu*; de „Fefelega”, „Luminița” și „Arhanghelii” lui *Agârbiceanu*; de unele poezii de-o ținută așa de distinsă ale lui *Cincinat Pavelescu* și *Al. Stamatiad*, d. ex. „Necunoscuta” a celui d'ntâi și „Noapte” a celui de-al doilea. Spre sfârșitul epocii avem apariția a două capodopere ale lui *George Gregorian*: „Pe Golgota” și

„Omul”, prin care inspirația românească atinge cele mai înalte culmi epice și lirice.

După această perioadă, vine perioada postbelică (1818—1931) ce dăinuiește încă, în care, ca și în trebile publice, ese la suprafață drojdia intelectualității române, fără ca totuși, precum am văzut, să împiedice să se ivească virtușenia sănătoasă a sufletului românesc. Această perioadă editorială corespunde celei de la 1885-1900 și este întru atât decadentă, întrucât la suprafață, prin reclamă, plutesc operele de imitație de care am vorbit mai sus.

Instituția, care se luptă din răzputeri, pentru ca să repue în valoare, ceea ce e bun în literatura românească, este „Institutul de literatură” fondat în 1922. Căutând să isbească în editorii incompetenți, în scriitorii fără talent, în imitatorii fără rușine, în potrivitorii de cuvinte fără fond, „Institutul de literatură” în ședințele lui bisăptămânale încearcă — din nefericire fără mult succes, să întoarcă vremile înapoi. Se încearcă să aducă pe scriitorii de la *regimul editorial*, la *regimul de cerc literar*, unde accentul nu se pune pe câștig, ci pe puterea de creațiune. Lucrul ori cât de greu ar fi, pentru că *auri sacra famas* e mai mult ca totdeauna în toitul ei, — nu este realizabil, decât cu partea tânără cea mai solidă a generațiunii de astăzi.

Mai îmi puneți o ultimă întrebare :

În afară de cercurile literare, ce alt mijloc ar mai fi pentru a da viață dreaptă literaturii?

Răspund :

Trebuie să fi observat și dumneavoastră că scriitorii, or'cât s'ar certa între ei, au început să se cruțe în ce privește operele lor. În atmosfera literară nu se mai simte critica. Nici publicul nici scriitorii nu mai știu ce are și ce nu are valoare. Revistele au devenit magazine de opere intangibile. Criticii se plimbă prin generalități nouroase. Nimeni nu vrea să pipăie mai de aproape frumusețea. Gustul e redus la aprecierea zornăirii cuvintelor. Atenția nu mai e reținută de un cuvânt, de un vers, de o strofă. Toate sânt otova. Cu un cuvânt, viața literară actuală este lipsită de elementul ei vivificator : critica.

Pentru ca să reînvieze interesul pentru literatură, ea trebuie reînviată.

R U G A

DE

G. ANGHEL

Oricine ai fi, Tu m'ai primit de mic

Pe drumul depărtării Tale...

De-aceea, azi, nu-ți cer nimic

Ce mi-ar lungi cu'n pas sortita cale...

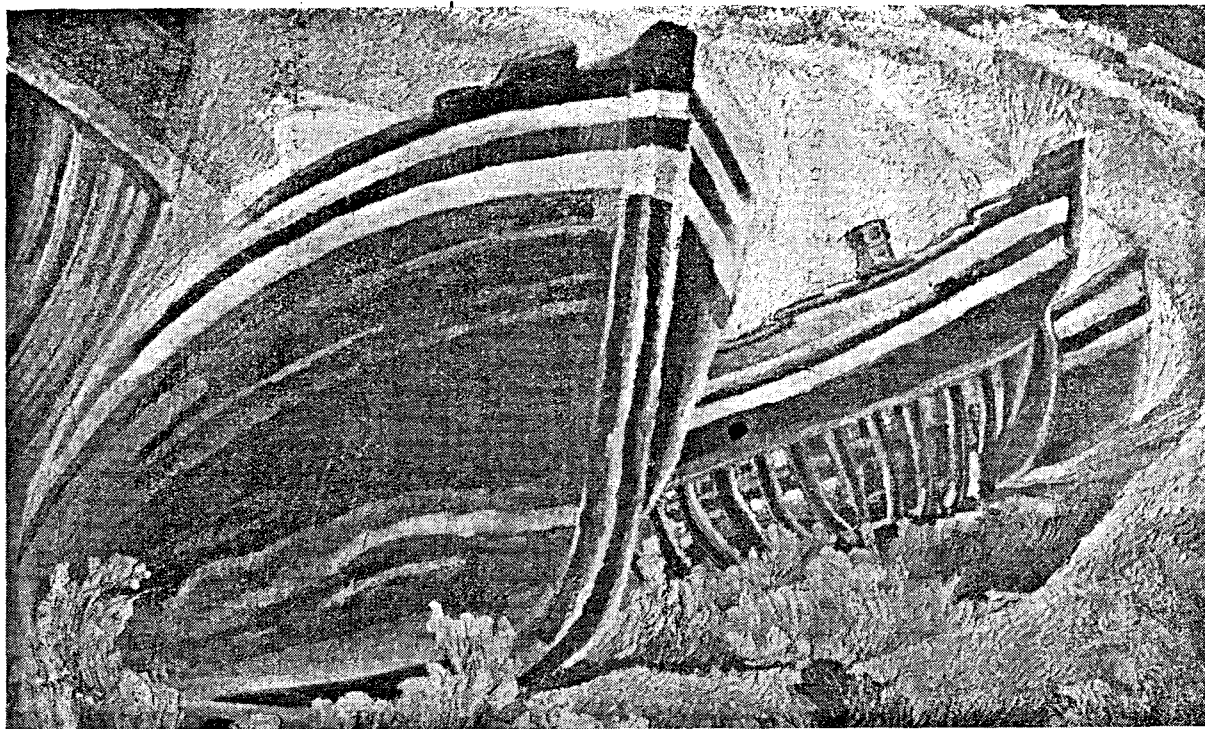


Ci, Tu — izvorul căutat de oameni,

Din care a țâșnit eterna lege —

Dă-mi mâinile cu cari să pot culege

Minunile ce tu le saieni...!



M a h o a n e

de Feodoroff

P U Ș K I N

de MIHAIL ZOȘCENCO

Acum 90 de ani poetul Alexandru Sergheevici Pușkin a fost omorât într'un duel.

Toată Rusia comemorează această aniversare tristă. Mai mult însă decât toți — varsă lacrimi Ivan Feodorovici Golovkin.

Acest om simpatic, auzind numai de numele lui Pușkin, se cutremură și privirile îi rămân pierdute în gol.

Și cum, fraților, să nu rămân cu privirile în gol, când s'a descoperit o parte atât de întunecată din viața poetului.

În Decembrie 1921, Ivan Feodorovici Golovkin se întorsese din armată în orașul său natal.

Incepuse „Noua Politică Economică“. Speranțe mari.

Prietenul Golovkin umblă însă prin oraș fără pic de noroc. N'are locuință. Doarme la un cunoscut, pe un covoraș pe care mai înainte dormea câinele. E foarte sceptic.

— „Noua Politică Economică“, — zice el, — e o utopie. De o jumătate de an nu pot găsi locuință.

În 1923, dă Dumnezeu și găsește o cameră. A dat mită ori a dat norocul peste el, nu știm. A găsit însă cameră.

O cameră mică. Două ferestre. Jos — dușumeaua. Sus — tavanul.

S'a aranjat bine. A bătut ici și colo câteva cue prin pereți — ca să pară mobilată. O duce acum ca un pașă.

Când s'au împlinit 90 de ani dela moartea lui Pușkin, au aflat locatarii că pe timpuri a locuit aci marele poet. N'ar fi rău să se pună o placă comemorativă: „În această casă a locuit Alexandru Sergheevici Pușkin“.

Să crape de necaz vecinii. S'a comandat placa. Toți erau

mândri de această cinste. Mai ales prietenul Golovkin. Într'o zi însă vine o comisie de 5 inși. Au examinat casa, au văzut boarfele chiriașilor, tingiri murdare, haine sdrențuite — și au oftat.

— A trăit aici Alexandru Sergheevici Pușkin, iar acum ce murdărie și ce dezordine. Uite colo o mătură, dincolo niște pantaloni cu bretelele rupte. E insultător pentru memoria poetului.

Peste trei săptămâni toți chiriașii au fost dați afară. Comisia a hotărât să facă în această casă un muzeu cu numele lui Pușkin.

Golovkin înjură strașnic. Nu vrea să știe de nimic.

— Ce însemnează asta? — A fost geniu. A scris versuri. Bine! Dar de ce să scoată oamenii afară? E o utopie — să dai oamenii afară!

Bietul Golovkin caută și azi cameră. A îmbătrânit. Are apoi și pretenții. Totdeauna întreabă: „Cine a locuit mai înainte în această casă? Nu cumva a stat aici, ferească Dumnezeu, poetul Demian Bêdnai sau Meierhold? Dacă au stat într'adevăr atunci Golovkin nici gratis nu va locui într'o asemenea casă.“

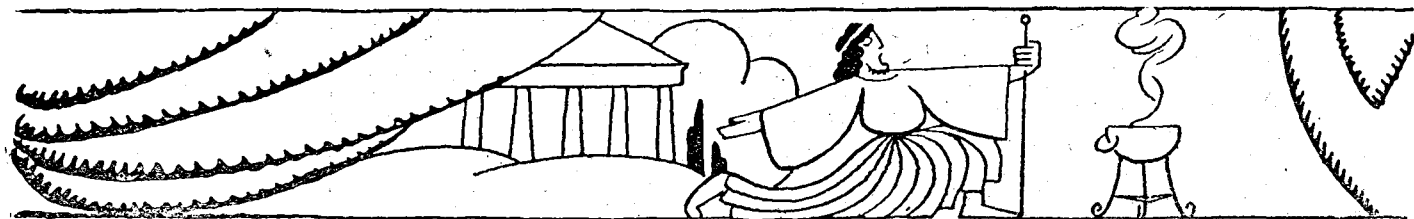
Geniile mari au și curiozități mari. Iși tot schimbă locuința. Se mută. Și pe urmă, ce necazuri pentru oameni!

Ce să mai căutăm exemple depărtate? Să-l luăm pe prietenul nostru, poetul Dimitrie Mihailovici. Anul acesta a schimbat vre-o șapte locuințe. Pentru că nu plătește.

Ce-au să-l mai injure urmașii peste cincizeci de ani!

Singura noastră speranță: e că aspra criză va slăbi poate până atunci“.

T E A T R U



O V I D I U

D E

N. I O R G A

O piesă de d. prof. N. Iorga e o operă literară, în care v.brează stilul lapidar al literatului Iorga; abundă cugetarea amplă, variată, profundă a învățatului și în care trăesc *intens* personajii din trecut, însuflețite de cea mai talentată vervă a istoricului, înzestrat cu uriaș talent de caracterizare, de definire și de comunicativitatea emoțiilor.

Este în special în teatrul, pe care-l face profesorul Iorga, o admirabilă înfățișare de tablouri vibrante ale trecutului. Dar este ceva mai mult. Este o superbă silință de redarea atmosferei epocii, din care face parte subiectul, într'o limbă literară de cea mai impresionantă valoare literară.

O piesă teatrală de d. prof. Iorga este o lucrare istorică, redată în frumoasă, emoționantă, seducătoare limbă literară.

D. Iorga are pe lângă însușirea firească a unui poet de rasă, căldura comunicativității istoricului, care trăește artistic creația sa și talentul de a înfățișa vibrant, convingător, cald, personajii, trăindu-și viața din plin.

Aș putea spune, că d. Iorga însuflește cu imens talent, personajii istorice, redându-le vigoare și identificându-le, cum nu le poate identifica istoria, ca știință istorică oricâte amănunte ar da și ori cât de strălucitor le-ar prezenta.

În piesele d-lui Iorga e suflul de poezie, peste care se așterne fin, ingeniozitatea caracterizărilor epocilor, în forme de superioară înțelegere.

D. Iorga a dat subiectelor istorice, pe care le-a tratat în piesele de teatru, nu numai puțină viabilității în identificări profund reale, ci le-a dat caracterizări deplină și ca atare viață amplă, profund impresionantă.

Ceeace la istoric e emoționantă evocare, la autorul dramatic e deplină umânzire în cadrul real și adânc al vieții.



D. Iorga dă personajilor din piesele d-sale istorice, o existență tot așa de clar reală, ca și viața pe care au avut-o și de care se ocupă, așa cum nu se ocupă istoria.

Ovidiu are pe lângă meritul celorlalte piese istorice ale d-lui Iorga și pe acela

de a înfățișa adevărate frumuseți clasice, ca stil și cugetare.

Marele poet răsfățat al Romei e exilat la Tomis. Își îndură acolo tristețea și cântă jambii tristeții. Ce formidabilă distanță între atmosfera Romei civilizate și singurătatea posacă a cetății Tomis.

Totuși și aici a fost iubit cel care a scris arta de a iubi.

O tânără getă, — Dava — l-a îngrijit și l'a iubit.

O iubește și el și împreună luptă să aperse cetatea de furia barbară.

În atmosfera acelei iubiri, Ovidiu, tristul și exilatul Ovidiu, are o viziune. Superbă viziune. O viziune, care se desemnează ca o fâșie de destin: va fi o lume nouă în ținutul, în care el s'a simțit oropsit, dar în care a găsit și un suflet cald, înțelegător și iubitor.

Se înfrățește prin iubire sângele poetului roman cu sângele fetii din Tomis și destinul și-a împlinit imperativul continuității lumii noi, poporului nou.

E în dragostea lui Ovidiu și în viziunea lui, — încheagată taina poporului, care a ajuns stăpânitorul Daciei și al Tomis-ului.

Prin iubire și prin poezie, s'a creat lumea nouă.

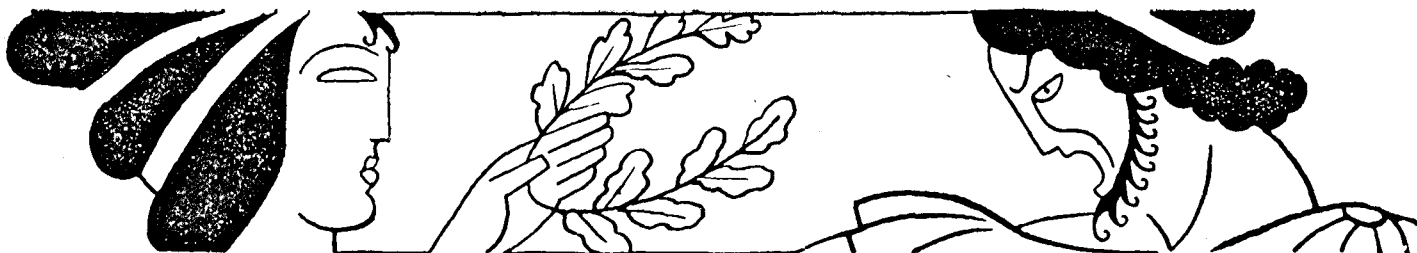
Sunt în piesa d-lui Iorga admirabile însușiri dramatice. Dar e mai presus de orice, un superb sens de înțelegerea și tălmăcirea omenescului.

Piesa a fost interpretată cu devoțiune.

Actorii i-au înțeles frumusețea.

În special d. Calboreanu și d-na Lilly Popovici.

B. Căpășide



P I C T O R U L F E O D O R O F F



Joc turcesc

Feodoroff

La Hasefer expune într'o liniatură de frescă un însemnat număr de pânze pictorului-decorator Feodoroff. El stă în fața lor fin, decorativ, cu chipul lui de erou de cinematograf: Un Novaro, un Chevalier, un amoretz de la Hollywood. Feodoroff e el însuși o pictură. O pictură de Feodoroff.

Artistul acesta n'are nici o afinitate cu pământul nostru. El nu cunoaște peisagiile României, șesurile ei calme, livezile pacinice, bălțile adormite, lumina lină a țării.

El a desprins din albumul de înfățișeri al țării, numai peisagiul arhitectonic, teatral, marea în scobitura stâncilor de la Balcic, marea de dramă romantică, nu marea în care se topeșc stufurile și viroagele Deltei ori șesurile cu grâu ale

Mangaliei. Marea cu amfiteatre de decor.

Stâncile de la Balcic fac fundalul decorativ pentru cele mai multe teme ale picturii lui Feodoroff.

Feodoroff nu cunoaște linia rectilină. E ondulatoriu. Nici stâlpul cel drept la el nu e drept. Linia lui tremură, e dintr'o infinită curbă.

În portretele expuse ca și în peisagiile moarte ale mării, Feodoroff e arhitectural, e străin.

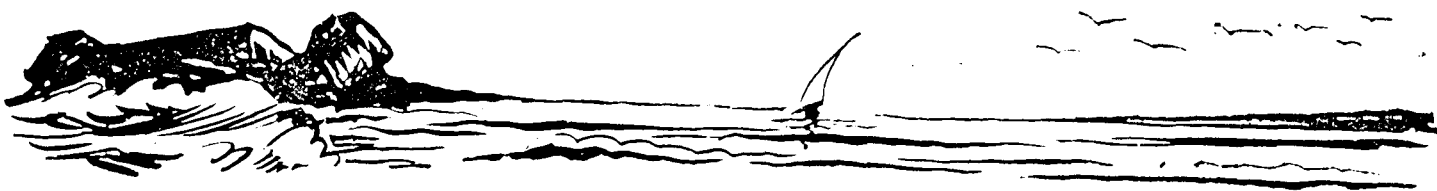
Nu ne simțim într'o creație a noastră. El imprimă tablourilor lui ceva din mistică slavă. Feodoroff e rus și penelul lui e înmuiat în lumina mistică a sufletului rusesc. E o coloratură rusă în tot Balcicul acesta de linii și de soare. Îndărățul fiecărei pânze se mișcă parcă impalpabil

limba unui clopot de aurită turlă moscovită.

Desprinzând din stâncă, din valul de mare, dintr'un pom de decor, dintr'o casă ori dintr'o răsturnare de mahoane o siluetă și imbinându-le pe toate într'o coregrafie de spectre, Feodoroff zugrăvește acalmia Balcicului, nu numai înfățișarea lui.

Liniiile lui sunt neincepute și neterminate, iar culorile lui sunt ca un foc de șerpi cromatici pe cari artistul ca și un vrăjitor cu flaute magice îi face să se târască pe coasta tapisată în argint a Balcicului.

Frumusețea mistică rusești năpădește toată pe pânzele apocaliptice ale lui Feodoroff care este un slav al nobilei picturi de decor după cum Prokovieff este un slav al sunetului muzical.



C R O N I C A

J E A N N A D' A R C

Franța se pregătește să sărbătorească 500 de ani de când păstorita Ioana din Domrémy, scânteetoare, cum spune Francisc Jammes, ca o sabie care n'a tăiat, a fost arsă pe o grămadă de vreascuri într-o veche piață la Rouen.

Vor fi slujbe, procesiuni cu costume în stil, fanfare de trâmbiți, coruri. Englezii vor așeza în semn de căință creștină o placă comemorativă, iar la Reims orașul în care triumfătoarea Fecioară a consacrat ca Rege pe Carol VII vor fi serbări cu reprezentările tragediei din secolul al 15-lea.

„In legătură cu pregătirile de comemorare, André Mary, scrie cronicarul unui cotidian de artă, a avut ingenioasa idee să extragă din procesul de judecată și din cronicile timpului cuvintele Jeannei D'Arc.

André Mary a întocmit astfel o carte. Un amestec de pietate și de artă, o artă a inocenței.

Ingenuitatea răspunsurilor, adâncimea și sfințenia intențiilor sânt date într-o veche și pitorească limbă. Limbă rustică, de cântec și de rugăciune. Limba de la 1450. Sunt răspunsuri în idiom popular, într'un grai de copil în care tremură sufletul țării, sufletul Franței.

Editorul a împodobit-o cu ilustrații vechi, cu reproduceri de arme, de insemne și lozinci medievale și cu 2 iscălituri ale Fecioarei și Sfintei, care de și nu știa să scrie învățase pentru semnătură să împreune tremurător literile din numele ei. Înainte de asta se iscălea cu crucea unei spade. Spada din Dijon, lată 2 fragmente din cartea „Paroles authentiques de Jeanne D'Arc“.

„Dumnezeu are o carte în care nici un popă n'a celtit vreodată ceva“.

„...„Voi englezii n'aveți nici un drept în această țară a Franței. Împăratul lumii vă poruncește prin mine Ioana Fecioara să părăsiți întăriturile voastre și vă întoarceți acasă la voi. De unde nu vă voi face harcea-parcea.“

„Oți gândi voi să mă încătușați, dar să știți că nici odată n'o să încătușați soarta și norocul Franței“.

Fiecare cuvânt e sfințit de inima ei și cartea chibzuit întocmită și la timp potrivit venită e în Franța, prefăcută de atâtea propagande, un breviar de patriotism“.

CENTENARUL UNUI SONET

Se împlinește un veac, de când Arvers a scris celebrul lui sonet:

„Mon âme a son secret, ma vie a son mystère“,
„Un amour éternel en un moment conçu“...

Cine n'a știut din el măcar un rând pe dinafară? Cine n'a murmurat, câteva din faimoasele-i versuri gingașă, în care căuta să strecoare un fior din taina tulburătoare:

„Le mal est sans espoir, aussi j'ai du le taire“,
„Et celle qui l'a fait n'en a jamais rien su“.

Sânt interesante, pentru eternul omenesc din ele, împrejurările în care a fost alcătuit acest vestit sonet de aur. Multă vreme l'a învăluit o ceață de legendă, un nimb de mister, care încetul cu încetul sau risipit. Adevărul gol a rămas însă tot atât de mișcător.

Arvers frecuenta saloanele literare ale timpului și în deosebi pe al lui Charles Nodier, unde îl atrăgea Maria Nodier, fca ilustrai gazde. Dar curând Maria se mărită cu un financiar. Din când în când ea mai venia la scratele literare ale tatălui său. La una din aceste adunări, unde alerga tot cece lumea romantică de atunci avea mai distins, poetul a scris pe albumul tinerei femei sonetul nemuritor. Acea



Arvers

Editorul a împodobit-o cu ilustrații vechi, cu reproduceri de arme, de insemne și lozinci medievale și cu 2 iscălituri ale Fecioarei și Sfintei, care de și nu știa să scrie învățase pentru semnătură să împreune tremurător literile din numele ei. Înainte de asta se iscălea cu crucea unei spade. Spada din Dijon, lată 2 fragmente din cartea „Paroles authentiques de Jeanne D'Arc“.

„Dumnezeu are o carte în care nici un popă n'a celtit vreodată ceva“.

„...„Voi englezii n'aveți nici un drept în această țară a Franței. Împăratul lumii vă poruncește prin mine Ioana Fecioara să părăsiți întăriturile voastre și vă întoarceți acasă la voi. De unde nu vă voi face harcea-parcea.“

„Oți gândi voi să mă încătușați, dar să știți că nici odată n'o să încătușați soarta și norocul Franței“.

Fiecare cuvânt e sfințit de inima ei și cartea chibzuit întocmită și la timp potrivit venită e în Franța, prefăcută de atâtea propagande, un breviar de patriotism“.

CENTENARUL UNUI SONET

Se împlinește un veac, de când Arvers a scris celebrul lui sonet:

„Mon âme a son secret, ma vie a son mystère“,
„Un amour éternel en un moment conçu“...

Cine n'a știut din el măcar un rând pe dinafară? Cine n'a murmurat, câteva din faimoasele-i versuri gingașă, în care căuta să strecoare un fior din taina tulburătoare:

„Le mal est sans espoir, aussi j'ai du le taire“,
„Et celle qui l'a fait n'en a jamais rien su“.

Sânt interesante, pentru eternul omenesc din ele, împrejurările în care a fost alcătuit acest vestit sonet de aur. Multă vreme l'a învăluit o ceață de legendă, un nimb de mister, care încetul cu încetul sau risipit. Adevărul gol a rămas însă tot atât de mișcător.

Arvers frecuenta saloanele literare ale timpului și în deosebi pe al lui Charles Nodier, unde îl atrăgea Maria Nodier, fca ilustrai gazde. Dar curând Maria se mărită cu un financiar. Din când în când ea mai venia la scratele literare ale tatălui său. La una din aceste adunări, unde alerga tot cece lumea romantică de atunci avea mai distins, poetul a scris pe albumul tinerei femei sonetul nemuritor. Acea

plăpândă foaie, purtând, ca o stemă a spiritului care parcă ar fi dăruit-o cu virtuți extraordinare de trăinicie, cele paisprezece linii negre înșirate unele sub altele, cutează să înfrunte secolii. Originalul sonetului se găsește astfel acolo, în albumul somptuos legat, alături de poezia și proza multor altora în adevăr mari și iluștri, Hugo, Balzac, Musset, pe cari de data asta însă, îi eclipsează.

Arvers destăinuia, într'un racursi fără egal, tot cece el simțise pentru fecioara pururi iubită. Nu s'ar închipui mărturisire mai delicată, muștrare mai dulce, plângere mai ascunsă, regret mai învăluit. Maria putea fără jignire să admire sonetul și, nevinovată, să se întrebe cu lumea cealaltă, cine este femeia care a pricinuit atâtea „rău fără speranță“. Dar mai mult de cât o certitudine o asigura că ea este aceea:

„Pour elle, quoique Dieu l'ait
faite bonne et tendre“

„Ele ira son chemin distraite et
sans entendre“

„Ce murmure d'amour élevé sur
ses pas“

„A l'austère devoir pieusement
fidèle“.

„Elle dira, lisant ces vers tout remplis d'elle“,
„Quelle est donc cette femme?“... et ne comprendra pas.

Nu e o dulcegărie oare care! Puternicul sentiment însuflețitor a fost subțiat, strâns și răscuit până la chin, ca să încapă în temnița unui sonet, precum arcul într'un ornic calculat să bată veacuri întregi, și atunci când inima meșterului va fi încetat de mult.

Soarta lui Arvers este cât se poate de ciudată. Să'ți întemezi nemurirea pe paisprezece alexandrieni, construiești într'un sonet, ce e drept unic! Dacă, prin imposibil, s'ar putea ciopli în piatră sau turna în bronz un sonet-avea, acesta ar fi singurul soclu pe care s'ar putea așeza monumentul lui Arvers.

Născut în 1806, Felix Arvers, a murit la 1850. Din tot ce a mai scris, nimic nu i-a supraviețuit. Nimic, decât aceste paisprezece versuri care biruie vremea. Ele se însiruiesc ca niște trepte indestructibile de marmoră, rămase singuratic și urcând spre un femlu de glorie care nu s'a mai clădit.

CĂLĂTORIILE REGINEI MARIA

Regina crinilor de stemă și de poezie, regina visurilor de visătoare, a castelelor de taină și de album, a mării și a pământului nostru, călătorește. O călătorie de scriitoare. nu o călătorie politică. A adunat impresii de pe pământul nuanțat al Franței. Iubește Bretania, pe celții-religioși de la Lunair unde-și are cuibul, cărțile și florile ei.

A cutreerat prin pădurile cu castele vânătoarești din Orne și cine știe, poate că în momentul de față peisagiile mistraliene se așează în inima ei. Va veni la Nisa, va vizita apoi lacurile italiene. Va călca iarba mărunță a Boromeelor și va trece pe sub piersicii înfloriți ai grădinilor aristocrate din insule.

Va sta la Como în cetatea lui Volta pentru a ceti „La Chartreuse de Parme“ a lui Stendhal și va vizita la Gordone pe Gabriel D'Annunzio, poetul aristocrat, poetul fastuos și regal care are afinități de inimă și de vis cu regala călătoare.

La Gordone vor fi convorbiri pe care și autorul „Focului“ și visătoarea lui „Ilderim“ și-le vor însemna cu grijă în filele discrete ale albumului de memorial.

Un adevărat drum de poezie. Când va înflori liliacul, Regina se va întoarce în țară cu luminoase cărți în suflet.

Sunt drumuri de câștig pentru artă și pentru tezaurul de poezie al țării.



Acest desen naiv care înfățișează pe Jeanna D'Arc și stindardul ei e făcut de un grefier pe marginea condiceii în care se treceau spusele oamenilor despre luarea Orléanului.

la o ureche

față peisagiile

tulburătoare:

Jeanne

Semnătura Jeannei D'Arc care neștind carte iscălea cu o cruce. Deprinzând mai apoi literile din numele ei, le împreună ca în iscălitura de mai sus.

V I T R I N A

CĂRȚI VECHI DESPRE ȚARA NOASTRA

Giovanni Nicolo Doglioni, nobil venețian, era bine cunoscut în orașul său grație celor câtorva opere de cronologie și cartografie pe care le dăduse la iveală până la 1595. Astfel el scoase, pe lângă un tratat, în trei cărți, despre Pământ, Timp și Calendar, și un Compendiu universal de lucrurile mai importante întâmplate în întreaga lume. Aceste scrieri erau pe gustul contemporanilor, lipsiți cum erau, în acea epocă, de alte mijloace de informație. Tot *Doglioni* tipări și două hărți ale Veneției, importante prin precizia detaliilor ce le cuprind.

Suntem în timpul când *Sinan Pașa*, temutul și victorios general turc, în fruntea unor armate impunătoare, îngrozise întreaga creștinătate cucerind, rând pe rând, cetățile Ungariei de jos și amenințând întreaga Europă.

În marea cruciadă pe care creștinii erau siliți s'o întreprindă împotriva puhoiului turcesc, s'au înrolat foarte mulți nobili italieni pe care îi stimula nu atât vreo primărie directă, cât dorința de a participa la luptele care aveau de scop înfrângerea păgânilor și dușmanilor creștinătății. Printre acești numeroși nobili cavaleri, veniți în ajutorul Ungariei ingenuchiate a fost și marchizul de Monte S. Maria, generalul de infanterie venețiană, *Gio. Battista Borbone*, pe care, probabil, l'a însoțit și devotatul său *Doglioni*. Acestuia îi închină autorul nostru noua sa cronică: „*L'Ungheria Spiegata*“ de care ne ocupăm aci.

Pentru o mai ușoară înțelegere a evenimentelor războinice pe care le relatează, autorul face o lungă introducere istorică asupra Ungariei, din timpul Hunilor până în vremea sa, deși mai trase acest lucru și în compendiu de care am pomenit. *Doglioni* însoțește cartea sa de o hartă a Ungariei, gravată special de *Porro* în 1595, remarcabilă prin bogăția detaliilor. „*L'Ungheria Spiegata*“ a apărut în 1595, la Veneția în editura celebră a lui *Damian Zenaro*, într'un volum în 4^o de 16 file nenum. și 209 pp.; este o carte

L'UNGHERIA, SPIEGATA DA GIO. NICOLO DOGLIONI.

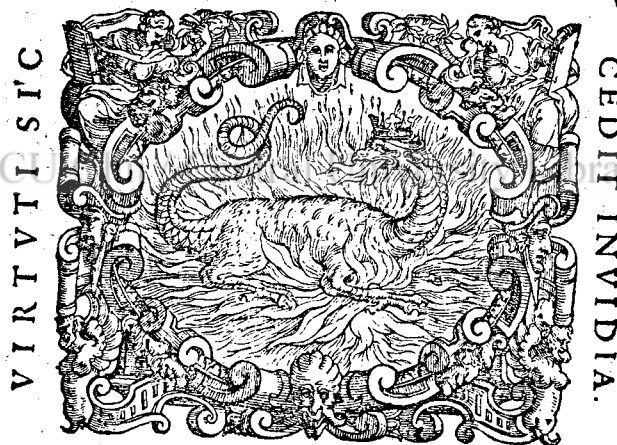
Oue chiaramente si leggono tutte le cose successe in quel Regno, da che prima fù cosi nominato, fino all'anno corrente 1595.

Con la Tavola copiosissima di tutto quello, che di degno, & di memorabil vi si legge.

E nel fine vn catalogo di tutti i Re, che v'hanno regnato, con i suoi tempi, & millefimi.

Et insieme la figura in disegno distinta, & particolare di tutte le Città, Castella, & luoghi di quelle Regioni.

CON PRIVILEGIO.



IN VENETIA, M. D. XCV.

Appresso Damian Zenaro.

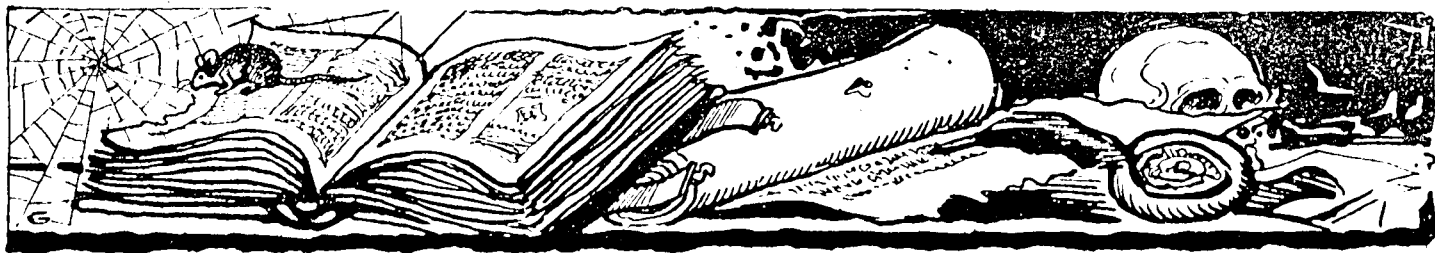
rară și prețioasă cuprinzând lucruri foarte interesante privitoare la istoria țării noastre. A fost cunoscută de Bălcescu, care a pus-o la contribuție în minunata sa istorie a lui Mihai Viteazul, căci *Doglioni* este un observator judicios și drept iar informațiile sale despre eroul de la Călugăreni nu sunt intenționat eronate așa cum ele erau la cei mai mulți scriitori contemporani care ignorau valoarea militară a românului spre a fi pe placul lui Sigismund Bathori sau al altor dușmani ai lui Mihai.

Doglioni, vorbind despre Bogdan, fiul lui Iancu Sasul din Moldova, acel Ștefan Bogdan, pe care l'a prins Aron Vodă și i-a tăiat nasul ca să-i tae și pofta de domnie, spune că acesta și-a măritat o soră cu un nobil venețian, din casa Zane, și că a văzut la dânsul, pe la 1593, sabia adevărată a lui Atila, biciul lui Dumnezeu, pe care ar fi găsit-o îngropată în pământ la una din moșiile sale din Moldova. „Era o lamă foarte fină, lungă de șapte palme și patru degete lată, vârful mai mult tăios de cât ascuțit, și se spune că este chiar sabia pe care Atila o folosea în lupte. Ea a fost găsită de multă vreme, atunci era cu mânerul împodobit cu nestimate, dar când am văzut-o eu, — spune *Doglioni* — era stricată, numai lama, fără mâner, însă foarte bine întreținută, strălucitoare, ușoară, cea ce arată buna ei calitate.“

Despre Mihai Viteazul, autorul nostru are pagini întregi; povestindu-i izbănzile asupra turcilor îl numește când Michel Vaivoda, când, ca și cei mai mulți cronicari contemporani, „il Valacchio“. Spune despre Mihai că: „avea o armată de cincizeci de mii de oameni, dintre care mulți transilvăneni, pe care știa atât de bine s'o animeze încât, după multe lupte, a înfrânt pe turci, ucizând mai bine de treizeci de mii, și făcând prizonier chiar pe Mustafa Pașa. Turcul oferi zadarnic lui Mihai, zece mii galbeni, spre a i se da libertatea, dar acesta refuză și își continuă izbănda, urmărind pe turci până la Sofia, în Bulgaria, făcând numeroși prizonieri și băgând spaima în toți.“

Cartea lui *Doglioni* mai conține numeroase pasagii privitoare la Domniile români și luptelor lor cu vecinii, cuprinzând elemente veridice și de bună credință, pasagii pe care le-a evidențiat cel dintâi neobositul cercetător de cărți vechi, Papiu Ilarian, în Tezaurul său.

A. Ponescu Gilley



C A R T I Ș I R E V I S T E

**P O Ţ I F I O M D E P L I N
F Ă R A S A F I I C R E Ş T I N ?**
de S. MEHEDIŢI. Editura Viața Românească.

Directorul «Duminicăi poporului» are dreptate să pună ca motto al cărții acest gând sănătos: «Un om, ca și un popor, atâta prețuește, cât a înțeles din Evanghelie». Și bine face profesorul că întreabă deschis pe cetitori «ești creștin? Aflat-ai despre universul moral o concepție superioară creștinismului?». Concluzia e lapidară: «Ceji cari vor fi descoperit în cugețul lor ceva mai bun de cât doctrina pornită din Nazaret, sunt datori să arate lumii rezultatele gândirii lor». Omul de cultură, de adevărată cultură, care nu s'a mărginit toată viața într'o sferă de cercetări prea înguste, «e dator să dea a creștinismului ceiace i se cuvine: recunoașterea superiorității lui practice față de orice altă religie și de orice alt sistem de morală».

Plecând de la observația științifică, și anume, că «viața modernă fără populație deasă e cu neputință iar sporul demografic și economic este imposibil dacă sufletul nu e sănătos», autorul și-a dat seama că poporul român trebuie îndrumat mai mult ca oricând spre Evanghelie, în care vede igiena morală a neamului și o condiție indispensabilă pentru progresul Statului.

Autorul face o incursivă științifică prin locurile și la popoarele ce trăiau când s'a auzit întâia dată Cuvântul Evangheliei. Zugrăvirea vieții păgâne, a întunericii, a robiei, a idolatriei constituie, o pagină de antologie antropogeografică. E foarte interesant de văzut că'n lumea contimporană nașterii lui Hristos, strămoșii de pe meleagurile noastre, Geto-Dacii erau singurii cari aveau o râvnă religioasă drept caracteristică de căpetenie a vieții lor, cum scrie Strabo. Iar Herodot vorbește despre «Geții nemuritori» tocmai ca să arate cât de viu era gândul lor la viața de dincolo de moarte.

Autorul pune în comparație toate religiile cu creștinismul, conchinzând că numai prin Evanghelie lumea a aflat calea mântuirii.

Sunt foarte interesante și cursiv scrise paginile în care Dl. Mehediți vorbește despre Iisus ca învățător încheind cu constatarea că El vorbea ori unde avea ceva de spus, legea vorbea cu ori și cine și căuta să lămurească învățătura prin pilde sau parabole.

Partea a doua a cărții, cu aplicații practice pentru copii, cuprinde talmăcirea pildeilor Mântuitorului, într'un grai popular atrăgător, care e meșteșugul cel mai remarcabil al autorului ce se ocupă și cu lucruri foarte înalte, de domeniul filosofiei.

În toate talmăcirile acestea pe care le-am întâlnit ani de-a rândul în «Duminică poporului» — e vorba de *învățătura lui Iisus*. Sunt câte-va gânduri și cu privire la jertfa Lui și la împărăția Lui. Dar nici un singur gând cu privire la actul cel mai mare pe care se razimă Evanghelia: la Înviere.

Ori, dacă ne oprim la Iisus omul și atât oricât de atrăgător, de dinamic ni se prezintă Învățătorul lumii — un astfel de punct de vedere nu mulțumește conștiința noastră creștină. Și atunci, putem spune că nu poți fi om deplin fără să privești viața de pe culmea Învierii lui Hristos.

I. Gr. O.

CANTECUL POPULAR ROMANESC
de MIHAIL VULPESCU, cu o prefață
de N. IORGA

Cântecul, alături de poezie și poate anticipat ei, este unul din reflexele artistice ale sufletului unei obștiuni. Îngăimat în ceasuri de singurătate, șuerat din frunză pe vremea avântului tineresc, — hălăduit, haiducește, dealungul drumurilor nesfârșite, în accente de sfruntată bărbăție, — chiuit, pe alăute și pe colege, în sdrumicarea bătuțelor și horelor de la hanurile satelor, prefăcut în fir argintiu, neisprăvit, din fluerele ciobanilor îndrăgostiți de veșnice peregrinări alpestre, — cântecul românesc a fost, neconținut, dealungul veacurilor, o reproducere, în parte, a însuși sufletului nostru național, pe planul artei populare. Din el deci, ca dintr'o arhivă spirituală, vom putea să culegem datele, amănunțele, linia de evoluare, viața însăși a sufletului colectiv, particularist, al nostru. An de an, zi de zi, puterea inventivă a cântărețului popular a adăugat la ceace avea moștenit de la înaintași, o modulație în plus, o apogiatură, o «floricică», un mic gest muzical, care, pe urmă, în puterea repetirii și a simpatiei artistice, a trecut la urmași, ca un lucru necontestat în beletristica muzicală națională. Astfel s'a format, neconținut, cântecul nostru popular. La răstimpuri, înrâuriri din afară, au venit să-l fecondeze mai adânc, făcând astfel din el, chiar diagrama după care, cercetătorul atent și priceput, putea deosebi diferitele ipostaze de ordin social și politic prin care trecea neamul nostru.

La rândul-i, cântecul își aducea determinările lui sufletești în spiritualitatea colectivă. Tesut din ea, devenea putere de fecundare asupra ei, într'o nesfârșită amplificare nebănuită, ca și firul de lână petrecut pe câmpul unui covor...

A urmărire deci dezvoltarea cântecului popular, a-l culege și a-l prezenta în formele-i originale, echivalează cu a înfățișa unele din cele mai deosebite pietre rare ale sufletului național.

Cântecul nostru popular, până în vremea din urmă, a vagabondat, necercetat, la îndemâna tuturor detractorilor inconștienți, începând cu târgovețul nepriceput și isprăvind cu lăutarul țigan, pornit pe falsificări sentimentale și ridicole.

De-o bucată de vreme însă, oameni calificați și cu mare dragoste pentru el, s'au apropiat cu pricepere și au căutat să-lculeagă, curățindu-l de tot balestul noroios al ineptiei. Un curent din ce în ce mai precizat, se formă în materie, determinând mai ales o selecționare a personalului colecționator, cum și o precizare a mijloacelor tehnice de colecționare. Cântecul popular a fost cules la obârșie, cu aparate fonografice perfecționate și pe cât posibil, dela cei mai autentici deținători ai lui.

În opera aceasta, de-un idealism optimist și clăditor, personalitatea d-lui Mihail Vulpescu, este proeminentă. Ridicat din mijlocul șesului ialomițean, fecior de preot din Lupșani, dăruit de Dumnezeu cu frumos glas și cu mare dragoste pentru ma-

nifestările artistice ale poporului din care s'a ridicat, d-sa adaugă la acestea o cultură muzicală din cele mai alese, căpătată în Parisul artistic, vreme de mulți ani.

Manifestând, dintr'un început, o mare predilecție pentru cântecul popular românesc, d-sa n'a pregetat o clipă, înfruntând toate lipsurile și toate adversitățile, și a purces, vitejește, la isprava, care avza să-i încoroneze cu roadele ei, întregul rost al existenței.

Azi, d-sa ne înfățișează, o impunătoare lucrare în materie. Este cartea despre care vorbim.

Parcurgând-o, ne putem da seama de efortul impresionant pe care d-sa l'a consumat în lucrarea de colectare, de delimitare și de prezentare a eposului muzical popular.

Se înțelege că nu avem pretențiunea a face, în aceste puține cuvinte, analiza lucrării, ci, deocamdată, ne mărgenim a o însemna, cum se cuvine, pe răbojul cărților apărute în ultima vreme.

Cetirea cărții ne dă convingerea că, în adevăr, cântecul nostru popular, e remarcabil atât prin varietatea lui, cât și prin particularismul care-l diferențiază de cântecurile populare ale altor nații. Dar lucrarea d-lui Vulpescu este întregită și prin colecționarea versurilor populare adecuate cântecului, precum și prin «O nuntă păgână în comuna Lupșanii» și «Câteva indicii asupra muzicii bisericesti».

Tipărită în condiții tehnice cu totul îngrijite, volumul se bucură și de prefața d-lui Prof. N. Iorga, care, prezintă lucrarea ca fiind de «un mare merit», iar pe autor ca având «o competență indiscutabilă» în materie.

Azi, când tiparul inegrește de multe ori zadarnic, hârția a toate răbdătoare, apariția unui asemenea volum, poate fi subliniată ca un fapt important, de cultură. Ceeace și facem, prin aceste rânduri.

B O A B E D E G R A U
Anul II, Nr. 2

E o plăcere să parcurgi paginile acestei reviste. Scrisă cu o deosebită îngrijire, redactată cu meticuloasă atenție de acel care-i animatorul ei, numim pe d. Emanoil Bucuța, revista aceasta și-a cucerit repede un loc însemnat în mișcarea culturală a țării. De data aceasta, avem un documentat articol asupra Stemei țării, semnat de d. C. Moșil, o autoritate în materie. Începând cu cea mai veche stemă, aceia din sigiliul lui Mircea cel Bătrân din 1390, d-sa ne prezintă o serie importantă de steme, până la cea din urmă, a vremii noastre.

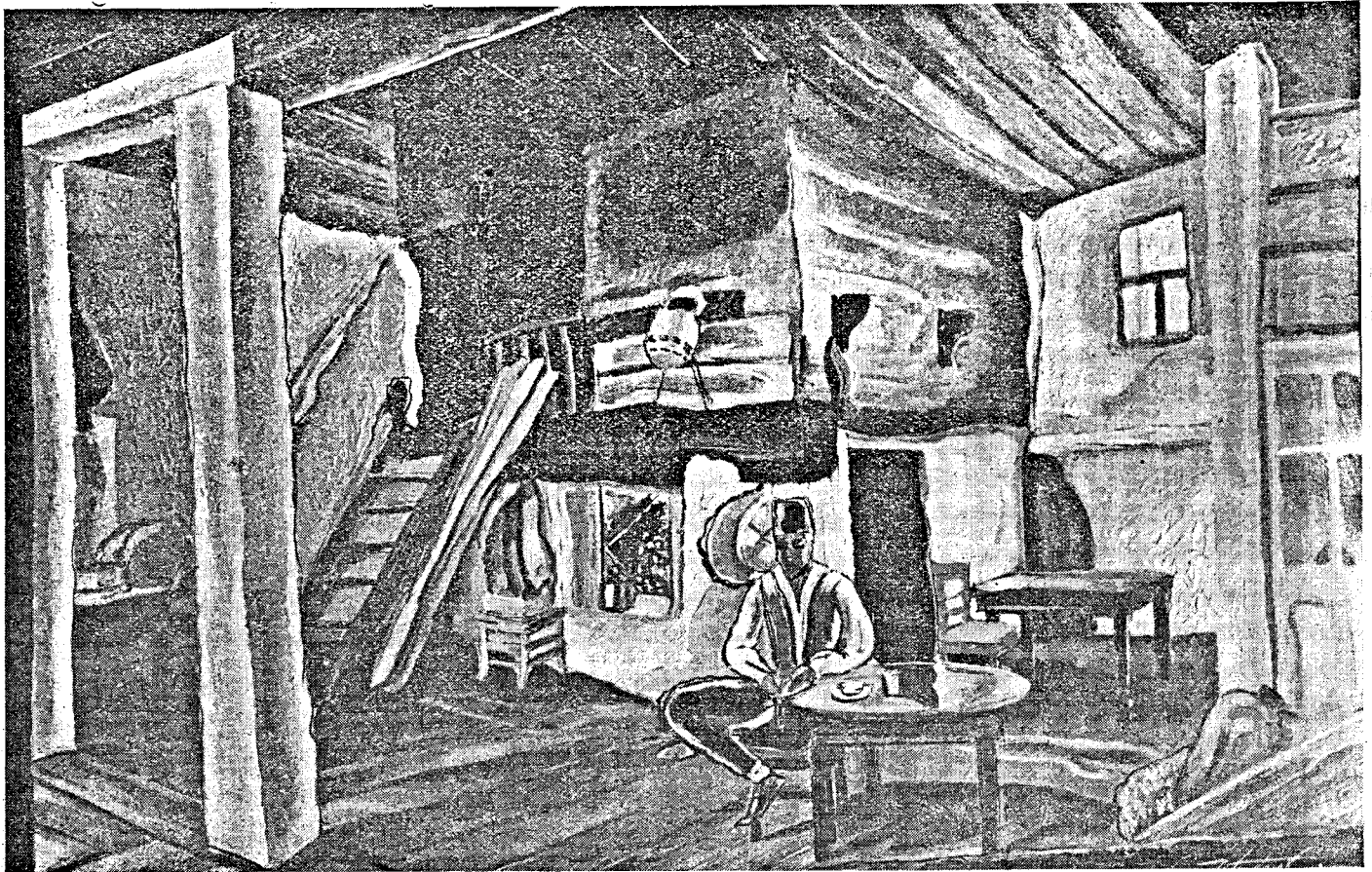
D. I. Marin Sadoveanu, băștinaș din partea locului, ne vorbește despre Constanța, cu competența și în fraza, care-i sunt cunoscute. Cetindu-i articolul, ne putem da seama de realizările de pe acest teren, din ultima jumătate de veac. Răspundem astfel la toate bărfirile, fie ale celor din afară, dar mai ales ale celor din casa noastră.

D. Aurel Filimon ne prezintă în largi și complete trăsături, Palatul cultural din Tg. Mureș. Acest oraș a slujit Budapestei de pe vremuri sa-și manifesteze cât mai grandios precăderea culturală asupra «Valahilor, de acea găsim în el lucruri de-o reală valoare edilitară, arhitectonică sau artistică. Relatarea făcută de d. Filimon interesează prin detaliile și ilustrațiile date. Ce-au făcut Ungurii la Tg. Mureș, să ne fie pildă de ceace, neapărat, ar trebui să facem noi pentru a ne promova cultura.

„DUMINICA UNIVERSULUI”

apare sub Îngrijirea d-lor:

Al. Lascarov-Moldovanu,
Gh. D. Mugur, Al. P. Necșești și
V. Voiculescu.



Interior turcesc

Pictură de Feodoroff

BCU Cluj / Central University Library Cluj

C U R I E R

■ Pentru locul lui Porto Riche la Academia franceză sunt cinci candidați: Pierre Benoit, Gustave Guiches, Augustin Thierry, contele de Fels și Abel Bonnard.

■ În Germania se vor deschide anul acesta 4 mari expoziții:

■ În Nürnberg o expoziție a picturii de Nürnberg: dintre anii 1350 - 1450; în Leipzig o expoziție a operelor particulare; în Colonia o expoziție de costume vechi, iar în Schleswig o expoziție a Vikingilor.

■ La 29 Mai, asociația națională pentru comemorarea celui de-al 5-lea centenar al Jeannei D'Arc, va așeza în vechea piață de la Rouen unde a fost arsă păstorii și izbăvitoarea Franței o placă comemorativă oferită spre marea mirare a lumii de lady Haig și de doamnele scoțiene, din Legiunea engleză. Se va săvârși o mare slujbă religioasă și va defila în cadrul vechiu al istoricei piețe din Rouen un cortegiu istoric, amintitor al întâmplării de acum 500 de ani.

■ Placa comemorativă oferită de poporul care a făcut cenușă din trupul unei mântuitoare e un act de nobilă căință, e o mărturisire de reprobare, e civilizație și cultură.

■ Premiul Virgil Neal de 50.000 lire pentru o poezie în onoarea lui Virgil a fost luat de Carinela Ricciardi, învățătoare la Caserta. Au concurat 130 de poeți italieni.

■ Se va deschide la Paris sub președinția lui Charles Diehl o mare expoziție de artă bizantină.

■ Claude Farrère spune că Duhamel și Paul Morand n'au văzut nimic în Ame-

rica. Cărțile lor nu'ne dau nici o idee despre viața americană.

■ Colegiul Franței sărbătorește al 4-lea centenar de la întemeierea lui. Cu prilejul acesta, se va organiza la Biblioteca Națională o expoziție comemorativă. Printre cele mai de seamă lucruri vor fi suveniruri de la Francisc I, întemeietorul colegiului și marele protector al umanistilor, apoi portretele și operele savanților cari au ilustrat acest colegiu.

■ Se împlinesc 50 de ani de când a apărut *Sagesse* de Paul Verlaine. *Figaro* publică anunțul redactat de Verlaine chiar, pentru gazetă:

«Anunțăm cu plăcere publicarea unui volum de versuri apărut în editura Palmé. Autorul, Paul Verlaine, cunoscut în lumea oamenilor de litere prin cărțile cari au avut un mare succes pentru iubitorii de poezie, dă în noua lucrare, ceva cu totul deosebit. Sincer reconvertit, el tratează cu talentul lui puternic subiecte creștine. De altfel nimic banal în aceste poezii în care se găsesc agitate problemele cele mai subtile ale sufletului și conștiinței. Ici și colo, strigăte de indignare scapă din inima lui catolică în fața durerilor din aceste nenorocite vremuri. Dar forma savantă dă lucrării un înalt ton literar care-i asigură un mare succes».

■ Pentru scenariile originale ce se vor filma la Joinville s'a instituit un «comitet literar» sub președinția lui Pierre Benoit.

■ «Sexul slab» piesa lui Bourdet s'a jucat de 520 de ori la Michodière în Paris. Într'adevăr unul din cele mai mari succese contemporane.

■ Bernard Schaw călătorește în Egipt.

■ Azi se inaugurează la Baux monumentul lui Mistral.

■ La Zürich s'a deschis o expoziție de artă sovietică. Regimul rusesc nu e preocupat numai de dumping-uri și de pregătiri militare dar și de manifestări spirituale, în afară.

■ Francezii se plâng de lipsa de propagandă muzicală franceză în străinătate. Ii așază întru asta marile eforturi propagandiste ale Germanilor. Opera germană a cântat la Belgrad și la Zagreb. Directorul operii din Berlin, va veni să supravegheze reprezentațiile mozartiene. Cursuri de muzică se instituie apoi pentru străini în Germania.

■ Față de aceasta, francezii se întreabă cu drept cuvânt: Ce facem noi? Cu ce ne înfățișăm în străinătate? Cari sunt trupele și emisarii artistici ai Franței, în lume?

■ Cu fast și cu elan popular chiar, America a sărbătorit cincantenerul orchestrei Boston Symphony.

■ La Kamenz, orașul natal al lui Lessing se va inaugura un muzeu consacrat ilustrului scriitor.

■ Expoziția salonului internațional al medaliei se va ține la Paris din Mai până în August. Vor participa gravori, editori, colecționari, amatori, societăți de amatori de medalii, monetării oficiale.

■ Expoziția va avea loc în Musée de la Monnaie.

■ După statistica Căilor ferate elvețiene anul trecut au călătorit în Elveția 12.713.000 călători.